

Bingöl Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Bingöl University
Journal of Economics and Administrative Sciences
Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 1
Yıl/Year: 2022, s. 245-273
DOI: 10.33399/biibfad.907698
ISSN: 2651-3234/E-ISSN: 2651-3307
Bingöl/Türkiye

Makale Bilgisi /Article Info
Geliş/Received: 01.04.2021 Kabul/ Accepted: 10.03.2022

FİNANSAL KRİZ DÖNEMİNDE FİRMALARIN NAKİT AKIŞ PROFİLLERİ İLE FİNANSAL PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI: BİST’TE BİR ARAŞTIRMA*

Comparison of Cash Flow Profiles and Financial Performances of Companies in the Period of Financial Crisis: A Research in BIST

M. Mustafa KISAKÜREK**
Merve TÜFEKÇİ***

Öz

İşletmeler açısından nakit ve nakit yönetimi önemlidir. Nakit akış tablosu, işletmenin nakit akışları ile ilgili olan tablosudur. Finansal durum ve kar zarar tablosu tahakkuk esasına göre hazırlanırken nakit akış tablosu nakit esasına göre hazırlanır. Nakit akış tablosu işletmenin esas, yatırım ve finansman faaliyetlerinden nakit akışlarını göstermek üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu üç bölüm işletme ile ilgili çıkar grupları için önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, BİST’te “Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları” ve “Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri” sektörlerinde işlem gören 22 işletmenin verileri kullanılmıştır. Çalışmada yer alan işletmelerin ekonomik krizin yaşandığı 1998-2002 yıllarına ait finansal durum tablosu, kar zarar tablosu ve nakit akış tablosu kullanılmıştır. Çalışmada, işletmelerin TOPSIS’e göre performans başarı sıralamaları sektör bazında ayrı ayrı tespit edilmiştir. Her bir işletmenin nakit akış tablosu ve nakit akış profilleri ayrı ayrı oluşturulmuştur. Sektör

*Bu Makale “Firmaların Nakit Akış Profilleri ile Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: BİST’TE Bir Uygulama” Adlı Yüksek Lisans Tezi’nden Türetilmiştir.

** Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, mkisakurek@ksu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2351-4314>

*** Uzman, mrvmrvtfkc@hotmail.com, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2759-231X>

bazında işletmelerin performans sıralamaları ve nakit akış profilleri ekonomik kriz de dikkate alınarak karşılaştırılıp yorumlanmıştır. Sonuç olarak her iki sektörde de en başarılı işletmelerin çoğunlukla model 4 (Büyüyen İşletme) profiline uygun nakit akışlarının gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nakit akış tablosu, nakit akış profilleri, TOPSIS yöntemi, performans

JEL Kodları: M40; M41

Abstract

Cash and cash management are essential for businesses. A cash flow statement is the statement of the business that is related to cash flows. The balance sheet and income statement are prepared on an accrual basis, while the cash flow statement is prepared on a cash basis. The cash flow statement consists of three parts to show the cash flows from the enterprise's operation, investment and financing activities. These three sections provide essential information for business-related interest groups. In this study, the data of 22 companies traded in the BIST in the "Metal Goods, Machinery, Electrical Equipment and Transportation Vehicles" and "Textile, Clothing and Leather" sectors were used. The balance sheet, income statement and cash flow statement of the companies involved in the study were used for the 5-year period between 1998 and 2002. In the study, the performance success rankings of the enterprises according to TOPSIS were determined separately on a sector basis. Each business's cash flow statement and cash flow profiles were generated separately. Performance rankings and cash flow profiles of business on a sector basis were compared and interpreted taking into account the economic crisis. As a result it has been determined that the most successful businesses in both sectors mostly have cash flows in accordance with the model 4 (Growing Business) profile.

JEL Codes: M40; M41

Keywords: Cash flow statement, cash flow profiles, TOPSIS method, performance

1. Giriş

Her işletmenin yaşamını sürdürebilmesi ve hedeflerine ulaşabilmesi için en az rakipleri kadar güçlü ve zayıf yönlerini tanınması günümüz koşullarında çok kritik bir öneme sahiptir. İşletmenin kendini tanıyabilmesinde yardımcı olacak verilerin önemli bir kısmı muhasebe sürecinde üretilen mali tablolardan elde edilmektedir.

1990'lı yıllarda yaşanan muhasebe ve finans kaynaklı skandallar yüzünden sunduğu bilgilerle vaz geçilmez konuma gelen nakit akış tablosu, finansman maliyetlerinin artması, kısa süreli yatırım alanlarının çoğalması ve nakit yönetiminin artan önemiyle de işletmelerin her bir çıkar grubuna sunmak zorunda olduğu mali tablolar arasında yerini almıştır. Böylece temel mali tablolar olan finansal durum ve kar zarar tablosunun yanında "nakit akış tablosu" da işletmelerin değerlendirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Tahakkuk esaslı hazırlanan mali tabloların yanında nakit esasına göre hazırlanan nakit akım tablosunun da kullanılması ile işletmenin mevcut durumu hakkında daha sağlıklı bilgiler edinilebilecektir. Ayrıca işletmenin şimdiki ve gelecekteki performansının tahmininde de önemli katkılar sağlayacaktır. İşletmenin net aktiflerindeki değişimi, mali yükümlülüklerini zamanında yerine getirme gücünü, likidite kapasitesini ve nakit akışlarının tutarı ve zamanlaması gibi bilgiler nakit akım tablosu tarafından ilgililere sunulmaktadır. İşletme hakkında kararlarla ilgili nakit akış tablosu diğer finansal tablolar ile birlikte kullanılmasıyla daha sağlıklı sonuçlar alınabilmektedir (İpçi ve Kısakürek, 2009: 1). Bu açıdan bakıldığında işletmelerde diğer finansal bilgilerle birlikte nakit akış bilgileri de mühim kararların alınmasında büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla varlığını ve kârlılığını devam ettirmek isteyen işletmelerin nakit akışlarının yönetimine ve analizine gerekli önemi vermeleri gerekmektedir (Başar ve Azgın, 2016: 780-781).

İflasla sonuçlanabilecek sorunlar zamanında kontrol edilerek bunun için gerekli tedbirlerin alınabilmesi, nakit girişini artıracak faaliyetlerin daha yakından takip edilebilmesi, nakit akışlarının hangi

faaliyetlerden gerçekleştiğini göstermesi nakit akış tablosunun sağlamış olduğu faydalar arasında sıralanabilir.

Nakit akış tablosu TMS 7 standardına göre üç bölümden oluşmaktadır. Söz konusu olan bölümler; işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akışları ve finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışlarıdır. Nakit akış tablosundaki bu üç bölüm birbiriyle iç içedir. İşletmede meydana gelen mali nitelikli bir olay birden fazla faaliyetle ilgili nakit akışı üretebilir. Vadeli satın alınan bir stokun anapara ödemesi işletme faaliyetlerindeki nakit akışı ile ilişkiliyken faiz ödemesi finansman nakit akışıyla ilişkilidir (Kısakürek ve Demir, 2006: 203).

İşletme faaliyetlerinin bu üç ana bölüme göre işletmeye nakit girişine veya nakit çıkışına neden olması durumu işletmenin nakit akışları hakkında karar vericilerin kararlarını etkileyecek kritik bilgiler içerir (Aktaş ve Karğın, 2012: 102-103).

Bu çalışmanın amacı, ekonomik kriz yılları olan 1998-2002 yıllarında BİST’te bulunan “Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları” (bundan sonra Metal Eşya sektörü denilecektir) ve “Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri” (bundan sonra Tekstil Sektörü denilecektir) sektörlerinde faaliyette bulunan işletmelerin nakit akış profilleriyle TOPSIS ile hesaplanan finansal performanslarının karşılaştırılıp yorumlanmasıdır.

2. Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi

İşletme, yatırım ve finansman faaliyetleri sonucu firmalar tarafından üretilen nakit akışlarının değerlendirilmesinde, bu nakit akışlarının hangi faaliyetlerden sağlandığı ve hangi faaliyetler tarafından kullanıldığının analizi oldukça değerli bilgiler verir. Bu konuyla ilgili Gup vd. (1993) işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerine göre nakit akışlarının pozitif veya negatif olma durumlarını göz önünde bulundurarak 8 değişik profil oluşturmuşlardır. Tablo 1’de görüldüğü gibi nakit akışları pozitif ve negatif olma durumlarına bakılarak birbirinden farklı 8 Model ortaya çıkmıştır.

Bu yöntemde modellere göre firmaların değerlendirilmeleri nakit akış tablosunda yer alan işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının pozitif veya negatif olma durumları göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Söz konusu 8 nakit akış profili ile faaliyetlerden elde edilen nakit akışlarının büyüklükleri dikkate alınmadan, pozitif ve negatif olmalarına göre değerlendirilmektedir. Yöntemde sağlanan bilginin anlamlı olabilmesi, faaliyetlerdeki dönemler arasında olan değişime, kalemlerin oluşum şekline ve büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir (Orhan ve Başar, 2015: 111-112).

Tablo 1: Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yönteminde Profiller

Modeller	İşletme Profilleri	İşletme	Yatırım	Finansman
		Faaliyet Nakit Akışı	Faaliyet Nakit Akışı	Faaliyet Nakit Akışı
Model 1	Nadir Durum	+	+	+
Model 2	Başarılı İşletme	+	-	-
Model 3	Gerileyen veya	+	+	-
	Yeniden Yapılanan İşletme			
Model 4	Büyüyen İşletme	+	-	+
Model 5	Küçülen İşletme	-	+	+
Model 6	Genç İşletme	-	-	+
Model 7	Likiditasyona Giden İşletme	-	+	-
Model 8	Nadir Durum	-	-	-

Kaynak: Karadeniz, 2017: 173.

3. Topsis Yöntemi

Çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSİS pek çok alanda kullanılmaktadır. Bunun sebebi ise, sınırlı sayıda öznel girdiye gereksinim duymasıdır. Yöntemde kullanılan tek öznel değişken faktör ağırlıklarıdır. Anlaşılabilir ve basit olması ve iyi bir hesaplama etkinliğine sahip olması TOPSİS yönteminin temel özellikleridir (Ömürbek vd., 2014: 195).

TOPSİS yöntemi, nitel bir çevrim yapılmadan direkt olarak verinin üzerinde uygulanabilmektedir. Söz konusu yöntemde alternatiflerin, belirli kriterler doğrultusunda ve kriterlerin alabileceği maksimum ve

minimum değerler arasında ideal çözüme uzaklıkları değerlendirilerek sıralanmaktadır (Sakarya ve Akkuş, 2015: 113).

TOPSIS yöntemi her bir kriterin tekdüze bir şekilde artan ya da azalan fayda eğilimine sahip olduğunu varsaymaktadır. Bu sebepten ötürü, pozitif ideal çözümü ve negatif ideal çözümü tanımlamak kolaydır (Yayar ve Baykara, 2012: 32).

Yöntemde, ideal ve ideal olmayan çözümleri ortaya çıkarmak için normalize edilmiş matris kullanılmaktadır. Alternatiflerin pozitif ideal çözüme ve negatif ideal çözüme olan mesafeleri ise alternatiflerin birbirine olan üstünlük sıralamasının belirlenmesinde göstergesidir (Sakarya ve Akkuş, 2015: 113). Yöntemde 0 ile 1 arasında değişen bir puan oluşturularak alternatiflerin mevcut kriterlere göre, en iyiden en kötüye doğru sıralaması yapılmaktadır (Hatunoğlu vd., 2019: 628).

4. Literatür Taraması

Bruwer ve Hamman (2005), çalışmalarında incelenen dönemlerde JSE (Johannesburg Stock Exchange) Güney Afrika sanayi işletmelerini kullanmışlardır. Çalışmalarında, yaşam döngüsü teorisi, belirli nakit akış şekilleriyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. İşletme yaşam döngüsü teorisine göre olgun işletmelerde model 2 profiline daha çok rastlanmıştır.

Karğın ve Aktaş (2011), çalışmalarında nakit akış tablosunun işletme hakkında daha doğru analiz sonucu verebilmesi için diğer analiz teknikleri ile beraber kullanılması gerektiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Halka açık İnşaat sektöründeki bir işletmenin TMS 7'ye göre düzenlenmiş 2006-2010 yıllarına ait nakit akış tablolarını karşılaştırmalı tablolar, eğilim yüzdeleri, rasyo analizi ve nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli yöntemlerinden faydalanılarak analize tabi tutmuşlardır. Çalışmanın sonucunda; çalışmada ayrıntılı bir şekilde açıklanan nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli yönteminin diğer analiz yöntemleri ile birlikte kullanıldığında; işletme hakkında daha doğru, daha detaylı analiz sonucu alınmasını sağladığı ortaya konulmaktadır. Bunlara ek olarak analiz edilen şirketin analiz süreci boyunca (yalnızca 2008 yılı dışında) Model 2 (başarılı işletme) profiline sahip olduğu görülmüştür.

Aktaş ve Karğın (2012), çalışmalarında halka açık olan 176 tane işletmenin 2007-2010 yıllarına ait TMS 7'ye göre hazırlanmış nakit akış tablolarını Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine göre analiz etmişlerdir. Söz konusu olan analiz; yıl, sektör ve işletmelerin aktif büyüklüğüne göre gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, analize dâhil edilen işletmelerin nakit akışları, yıl, sektör ve aktif büyüklüklerine göre Model 2, Model 4 ve Model 6 profillerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Orhan ve Başar (2015), çalışmalarında Borsa İstanbul Ulusal 100 endeksinde bulunan işletmelerin, seçilmiş finansal oranlar ile nakit akış profilleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Söz konusu amaçla; 2008-2013 yıllarına ait finansal tabloları üzerine 3 spor kulübü, 33 mali sektör ve finansal tablolarına ulaşamamış olan 9 işletmeyi, analiz dışı bırakarak 55 işletmeyi analiz etmişlerdir. Söz konusu çalışma "Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine" göre yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda model 2 (başarılı işletme) profiline en fazla rastlanılmıştır. Model 2 profiline uygun işletmelerin finansal oranları, öteki profillerde olan işletmelerin finansal oranlarıyla karşılaştırıldığında; aktif büyüklüğünün model 3, model 6 ve diğer işletmelerden; "net kâr büyüme oranı", "aktif kârlılığı oranı", "öz kaynak kârlılığı" oranlarının yalnızca model 4'deki işletmelerden; model 4, model 6 ve model 8'den borç/aktif toplamı oranının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmeyen oran ise aktif büyüme oranıdır.

Başar ve Azgın (2016), çalışmalarında "Borsa İstanbul"a kayıtlı "Perakende Ticaret sektöründe" faaliyet gösteren 6 tane işletmenin 2010-2014 yılları arasındaki mali tablolarını ve nakit akış tablolarını kullanarak rasyo analizi yapmışlardır. Çalışmada, söz konusu olan işletmelerin rasyolar aracılığıyla nakit akış analizleri yapıp, aralarında kuvvetli ilişki mevcut olan oranların bulunması için "korelasyon analizi" yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda; işletmelerin ortalama olarak, pozitif (+) nakit akışı yaratan işletme faaliyetine sahip olduğu ve negatif (-) nakit akışı yaratan yatırım ve finansman faaliyetlerine sahip olduğu görülmektedir. Yine analiz sonucuna göre, negatif (-) ortalamaya ise serbest nakit akışları sahiptir ve bundan

dolayı nakit meydana getirebilme yollarına işletmenin başvurması gerekecektir.

Yıldırım vd. (2016), çalışmalarında pay senetleri “Borsa İstanbul” da işlem gören “Taş ve toprağa dayalı sanayi sektöründe” faaliyet gösteren 26 tane işletmenin, 2012-2014 yılları arasındaki finansal tablolarını ve nakit akış tablolarını kullanmışlardır. Çalışmada nakit akış rasyo analizi yapılmıştır. Çalışmalarında, nakit akış rasyolarından faydalanarak işletmelerin performanslarını farklı boyutlarda ele almışlardır. Çalışma sonunda, analize dâhil edilen işletmelerin 2012 yılındaki nakit akış bilgilerinin, sonraki yıllardaki (2013-2014) nakit akış bilgilerinden sektör ortalamalarına göre bakıldığında daha iyi durumda olduğunu tespit etmişlerdir. Yine söz konusu işletmelerin, 2012-2014 yılları arasındaki satışların, nakit meydana getirebilme de yetersiz olduğu ve bazı işletmelerinde, işletme faaliyetlerinin (-) negatif nakit akışına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karadeniz (2017), çalışmasında Amerika kıtasından 25, Avrupa kıtasından 51, Asya-Pasifik kıtasından ise 131 tane olmak üzere toplamda 207 tane “halka açık konaklama işletmesini” nakit akış performanslarını, uluslararası olarak karşılaştırmalı bir şekilde “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine” göre analiz etmiştir. Söz konusu araştırma yıl, kıta ve Türkiye bazında yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda incelenen işletmelerin yıl, kıta ve Türkiye bazında; model 2 (başarılı işletme), model 4 (büyüyen işletme) ve model 3 (gerileyen ve yeniden yapılanan işletme) profillerinde yoğunlaştığı saptanmıştır.

Uygurtürk ve Vargün (2018), çalışmalarında hisse senetleri BİST taşıt araçları sektöründe faaliyette bulunan 10 işletmenin 2005-2015 yıllarında nakit profillerinin kârlılığı üzerindeki etkilerini araştırmışlardır.

Yılmaz ve İçten (2018), çalışmalarında hisse senetleri BİST’te işlem gören 31 tane “Gayrimenkul yatırım ortaklığı” işletmenin, 2007-2016 yılları arasındaki finansal tablolarını ve nakit akış tablolarını kullanmışlardır. Analize dâhil edilen işletmelerin nakit akışı odaklı finansal performansı “TOPSIS” yöntemiyle incelenmiş ve sektörün performansındaki gelişim analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, analiz edilen dönemlerdeki sektörün nakit yaratma gücü, 2009 yılında

en fazla arttığı, 2010 yılında azalmaya başladığı ve 2015 yılında ise tekrar toparlanmaya başladığı görülmektedir. Genel bir değerlendirme olarak söz konusu işletmelerin nakit akış odaklı finansal performansını belirten yakınlık seviyesi 2007-2016 yılları arasında azalan bir eğilim göstermektedir.

Baskan ve Dozen (2019) çalışmalarında 2009-2018 yıllarında BİST'te faaliyet gösteren 50 işletmenin nakit akış profilleriyle seçtikleri mali oranlar arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Kar kalitesi, varlıkların nakit getirisi, özkaynakların nakit getirisi ile işletmenin esas faaliyetlerinden nakit akışları arasında ilişki tespit etmişlerdir.

Çil Koçyiğit vd. (2021) çalışmalarında 2017-2019 yılları arasında bir sağlık grubunun nakit akış profilleriyle nakit oranları karşılaştırmışlar. Profillerden model 6 ve model 4 tespit ettikleri çalışmalarında bu modellerle nakit oranlarını da birbirini destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir.

Kısakürek vd. (2019), çalışmalarında BİST'te kayıtlı olan "Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri" sektörüne ait 22 işletmenin 2008-2012 yılları arasındaki nakit akış tablolarını kullanmışlardır. Söz konusu olan 22 işletmenin 16 tanesinin verilerine ulaşmışlar ve analiz etmişlerdir. Çalışma, nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemine ve vektörel normalizasyon yöntemlerinden karekök yöntemine göre yapılmıştır. Söz konusu olan işletmeler hem nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yönteminde bulunan 8 nakit akış modeline göre sıralanmış hem de nakit akış tutarlarına göre derecelendirilerek sıralanmıştır. Çalışmanın sonucunda, söz konusu işletmelerin nakit akış profillerine dâhil oldukları modellere göre genel olarak bakıldığında, model 6 birinci sırada en fazla rastlanan model olurken, ikinci sırayı model 2, üçüncü sırayı model 4, dördüncü sırayı da model 3 almış ve yine söz konusu olan yıllar içerisinde modeller nispi ağırlıklarına göre en iyiden başlanarak sıralanmıştır.

5. Çalışmanın Kapsamı Kısıtları Ve Analizi

BİST'te kayıtlı olan Metal Eşya Makine sektörüne ait 12 ve Tekstil sektörüne ait 10 tane firma olmak üzere toplamda 22 tane işletme analize tabi tutulmuştur. Çalışmada yer alan işletmelerin 1998-2002

yılları arasındaki 5 yıllık dönemin finansal durum ve kar zarar tabloları Fin Net'ten alınmıştır. Çalışmada kullanılan işletmelerin ihtiyaç duyulan nakit akım tabloları Kısakürek ve Ayarlıoğlu'nun (2007) makalelerinde kullandıkları hesaplama şekli kullanılarak hazırlanmıştır. Söz konusu yılları seçmemizin en önemli nedeni ise; 2000 ve 2001 yılı krizleridir. Bu krizlerden önceki yıllar, kriz yılları ve hemen sonraki yıl analiz dönemi olarak belirlenmiştir. Yine söz konusu olan sektörlerdeki firma sayıları ise analiz yılları itibariyle mali tablolarına tam ulaşılabilen firmalarla sınırlandırılarak belirlenmiştir.

TOPSIS yönteminde kullanılan değişkenler;

K 1: Toplam Aktifler

K 2: Net Satışlar

K 3: Net Dönem Kârı / Zararı

K 4: İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

K 5: Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

K 6: Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

Görüldüğü gibi işletmelerin performansının tespit edilmesinde hem tahakkuk esaslı hem de nakit esaslı veriler kullanılmıştır. Bu değişkenler kullanılarak işletmelerin performans sıralamaları TOPSIS yöntemiyle hesaplanmıştır.

Çalışmanın yöntemleri olan nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi ve TOPSIS yöntemi *Microsoft Office Excel programı* ile yapılmıştır. Çalışmanın analizleri ve bulguları ise; Metal Eşya Sektörü ve Tekstil Sektörü olmak üzere iki ayrı başlık altında verilmiştir.

Tablo 2: Çalışılan İşletmelerin Sektör Dağılımları

İşletme Kodu	Metal Eşya		İşletme Kodu	Tekstil	
	İşletme Unvanı			İşletme Unvanı	
ALCAR	M1	Alarko Carrier	BOSSA	T1	Bossa Ticaret Ve Sanayi İşletmeleri
ARCLK	M2	Arçelik A.Ş.	DERIM	T2	DERİMOD
BEKO	M3	Beko Elektronik	KORDS	T3	Kordsa Teknik Tekstil
BFREN	M4	Bosch Fren Sistemleri	KRTEK	T4	Karsu Tekstil Sanayii ve Ticaret
DITAS	M5	Ditaş Doğan Yedek Parça İmalat ve Teknik	LUKSK	T5	Lüks Kadife Ticaret ve Sanayi
EGEEN	M6	Ege Endüstri Ve Ticaret	OKANT	T6	Okan Tekstil Sanayi Ve Ticaret
FMIZP	M7	Federal-Mogul İzmit Piston Ve Pim Üretim Tesisleri	SKTAS	T7	Söktaş Tekstil Sanayi Ve Ticaret
FROTO	M8	Ford Otomotiv Sanayi	SNPAM	T8	Sönmez Pamuklu Sanayi
MAKTK	M9	Makina Takım Endüstrisi	SONME	T9	Sönmez Filament
OTKAR	M10	Otokar Otomotiv Ve Savunma Sanayi	YUNSA	T10	Sentetik İplik Ve Elyaf Sanayi
TOASO	M11	Tofaş Türk Otomobil			Yünsa Yünlü Sanayi Ve Ticaret
VESTL	M12	VESTEL			

Tablo 2'de çalışılan işletmelerin kodu ve unvanı ile sektör dağılımları liste halinde verilmiştir.

5.1. Metal Eşya ve Tekstil Sektöründeki İşletmelerin Performans Sıralaması

Metal Eşya sektörüne faaliyette bulunan işletmelerin finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla kullanılan TOPSIS yöntemi 6 aşamadan oluşmaktadır. Çalışmada bu aşamalar çok yer kaplayacağından verilmemiştir. Sadece sonuç tabloları gösterilmiştir.

Tablo 3: 1998-2002 Yılları Metal Eşya Sektöründeki Firmaların Derecelerine Göre TOPSIS Performans Sıralaması

Sıralama	Firmalar	2002 C	Firmalar	2001 C	Firmalar	2000 C	Firmalar	1999 C	Firmalar	1998 C
1	M12	0.751	M2	0.777	M8	0.538	M2	0.715	M2	0.6404
2	M2	0.653	M11	0.645	M12	0.503	M8	0.562	M12	0.6033
3	M11	0.538	M12	0.578	M11	0.501	M12	0.520	M8	0.5180
4	M3	0.439	M1	0.536	M2	0.498	M1	0.372	M3	0.4711
5	M1	0.430	M10	0.528	M3	0.357	M3	0.363	M11	0.4647
6	M7	0.415	M6	0.512	M1	0.303	M4	0.352	M10	0.4497
7	M10	0.412	M7	0.511	M5	0.301	M10	0.350	M1	0.4463
8	M6	0.408	M4	0.507	M10	0.300	M7	0.340	M4	0.4199
9	M4	0.407	M5	0.506	M7	0.299	M5	0.340	M6	0.416
10	M5	0.406	M9	0.492	M4	0.299	M6	0.339	M9	0.4154
11	M9	0.404	M3	0.485	M6	0.2990	M9	0.3310	M5	0.41015
12	M8	0.341	M8	0.367	M9	0.297	M11	0.3236	M7	0.4039
Ortalama		0.467		0.5375		0.3750		0.4094		0.4716

Tablo 3 ve Tablo 4'te hem Metal Eşya sektöründe hem de Tekstil sektöründe faaliyette bulunan 1998-2002 yılları arasındaki işletmelerin performans sıralamaları gösterilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi 1998, 1999 ve 2001 yıllarında TOPSIS'e göre Metal Eşya sektöründeki performansı en yüksek şirket ARCLK olmuştur. Performansı en düşük firma 2002 ve 2001 yıllarında FROTO olurken 2000 yılında MAKTK, 1999 yılında TOASA ve 1998 yılında FMIZP olmuştur. Dikkat çeken şirketlerden ARCLK performans sıralamasında 4. Sıranın altına düşmezken, Vestel 3. Sıranın altına düşmüştür. BEKO 2000 yılında 5. Sırada iken ekonomik kriz (2001) yılında 11. Sıraya kadar düşmüştür. Fakat kriz sonrası hızlı bir şekilde toparlanıp 4. Sıraya yükselmiştir. FROTO kriz yılına kadar en yüksek performans gösteren firmalar arasındayken kriz yılı olan 2001'de ve 2002 yılında değerleri en düşük firma olmuştur. MAKTK hiçbir yılda performans sıralamasında 10. Sıranın üzerine çıkamamıştır.

Tablo 4: 1998-2002 Yılları Tekstil Sektöründeki Firmaların Derecelerine Göre TOPSIS Performans Sıralaması

Sıralama	Firmalar	2002 C	Firmalar	2001 C	Firmalar	2000 C	Firmalar	1999 C	Firmalar	1998 C
1	T1	0.6187	T3	0.5579	T3	0.6887	T1	0.9212	T1	0.9412
2	T3	0.5759	T1	0.5567	T1	0.6735	T10	0.5845	T3	0.5800
3	T7	0.5727	T9	0.3913	T4	0.5256	T4	0.5478	T10	0.4140
4	T4	0.5272	T10	0.3852	T9	0.4900	T8	0.5464	T4	0.3598
5	T10	0.5219	T8	0.3735	T8	0.4890	T2	0.5145	T2	0.3508
6	T9	0.5208	T4	0.3668	T6	0.4682	T6	0.4970	T7	0.3351
7	T8	0.4977	T7	0.3580	T2	0.4384	T5	0.4927	T8	0.3335
8	T5	0.4901	T6	0.3464	T10	0.4382	T9	0.4737	T5	0.3242
9	T6	0.4896	T2	0.3431	T7	0.4358	T3	0.4545	T9	0.3226
10	T2	0.4829	T5	0.3400	T5	0.4316	T7	0.4091	T6	0.3077
Ortalama		0.5297		0.4019		0.5079		0.5441		0.4269

Dolayısıyla yıllar itibariyle bakıldığında en başarılı şirket ARCLK olurken en başarısız işletme de MAKTK olmuştur.

Performans sıralamasında 2000 yılında 1. Sıradan 2001 yılında 12. Sıraya düşerek en büyük düşüş FROTO'ya aittir. FROTO 2002 yılında bu düşüşünü toparlayamamıştır. TOASO 1998 yılında 5. Sırada iken 1999 yılında 12. Sıraya düşmüş, 2000 yılında ise 3. Sıraya çıkma başarısı göstermiştir. EGEEN 2000 yılında 11. Sıradayken 2001 kriz yılında 6. sıraya yükselme başarısını göstermiştir.

Tablo 4'te TOPSIS'e göre Tekstil Sektöründeki işletmelerin performans sıralaması görülmektedir.

TOPSIS'e göre 1998, 1999 ve 2002 yıllarında performansı en yüksek işletme BOSSA olmuştur. 2000 ve 2001 yıllarında ise KORDS olmuştur. Performansı en düşük işletmeler ise 1998 yılında OKANT; 1999 yılında SKTAS; 2000 ve 2001 yılında LUKSK; 2002 yılında ise DERİM olmuştur. BOSSA bütün yıllarda performans sıralamasında 2. sıranın

altına düşmemiştir. Dolayısıyla tekstil sektöründe çalışılan yıllar içinde en başarılı işletme BOSSA olmuştur.

Lüks Kadife (LUKSK) başarı sıralamasında en alt sıklarda yer almıştır. LUKSK Çalışılan yıllar içinde performansı en düşük işletme olmuştur. SKTAS yıllar içinde performans sıralamasında 6. sıradan 10. sıraya oradan da 3. Sıraya kadar yükselme başarısı göstermiştir. DERİM ise yıllar itibariyle sürekli performans sıralamasında düşüş göstermiştir. Kriz yılında (2001) en büyük başarıyı YUNSA göstermiştir. YUNSA 2000 yılında performans sıralamasında 8. sırada iken 2001 yılında performans sıralamasında 4. sıraya yükselmiştir. Başarı sıralamasında en büyük düşüşü ise 2000 yılında 3. Sıradan 6. Sıraya düşerek KRTEK göstermiştir. Tüm yıllara bakıldığında en büyük düşüş ve yükseliş KORDS işletmesine ait olduğu görülmektedir. 1998 yılında performans sıralamasında 2. Sırada iken 1999 yılında 9. Sıraya düşmüş, 2000 yılında 1. Sıraya yükselmiştir.

Ortalamalara yıllar itibariyle bakıldığında; en yüksek ortalamaya sahip yılın 1999 yılı olduğu yani Kasım 2000 ve Şubat 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz yılından önceki yıl olduğu görülmektedir. Söz konusu yılda başarı sıralamasında ilk sırada olan BOSSA firmasıdır. Yaşanan kriz sonrası 2002 yılı ise ikinci sırada en yüksek ortalamaya sahip yıl olduğu görülmektedir. Yine 2002 yılında BOSSA firmasının başarı sıralamasında ilk sırada olması da dikkat çekmektedir. BOSSA firmasının krizlerden önceki yıllarda (1998-1999) ve hemen sonraki yılda (2002) ilk sırada, söz konusu kriz yıllarında (2000-2001) ise ikinci sırada olduğu görülmektedir.

5.2. Metal Eşya ve Tekstil Sektöründeki İşletmelerin Nakit Akış Modelleri

Hem metal eşya hem de tekstil sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin Gup ve diğerlerinin (1993) yapmış oldukları çalışmaları esas alınarak nakit akış profilleri Tablo 3'teki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 5: Metal Eşya Sektörü 1998-2002 Yılları Nakit Akış Profilleri

Firmalar	2002	2001	2000	1999	1988
M1	Model 2	Model 4	Model 2	Model 4	Model 2
M2	Model 4	Model 4	Model 6	Model 4	Model 4
M3	Model 6	Model 6	Model 6	Model 6	Model 4
M4	Model 4	Model 2	Model 2	Model 2	Model 2
M5	Model 2	Model 4	Model 4	Model 4	Model 4
M6	Model 2	Model 2	Model 3	Model 6	Model 6
M7	Model 2	Model 2	Model 2	Model 2	Model 2
M8	Model 6	Model 6	Model 4	Model 4	Model 2
M9	Model 2	Model 5	Model 2	Model 6	Model 5
M10	Model 6	Model 4	Model 2	Model 4	Model 4
M11	Model 4	Model 4	Model 4	Model 2	Model 6
M12	Model 4	Model 6	Model 3	Model 6	Model 4

Tablo 5 1998 ile 2002 yılları arasında Metal Eşya Sektöründeki 12 tane işletmenin hangi nakit akış modellerinde yer aldığı topluca görülmektedir. FMIZP çalışma kapsamındaki tüm yıllarda başarılı işletme modelinde yer almıştır. BEKO 1999 ile 2002 yılları arasında sürekli genç işletme modelinde yer almıştır. BFREN 1998 ile 2001 yılları arasında başarılı modelinde yer almıştır. DITAS 1998 ile 2001 yılları arasında büyüyen işletme modelinde yer almıştır. ARCLK 1998, 1999, 2001 ve 2002 yıllarında büyüyen işletme modelinde yer almıştır. MAKTK 1999 ile 2002 yılları arasında her yıl farklı bir işletme modeline sahip olmuştur. MAKTK ve VESTL analiz yılları itibarıyla 4'er kez farklı işletme modelin sahip olan iki işletmedir. MAKTK 1998 ve 2001 yıllarında küçülen işletme modelinde görülmüştür. VESTL ve EGEEN 2000 yılında gerileyen veya yeniden yapılanan işletme modelinde görülmüştür. Tüm yıllara bakıldığında Metal Eşya sektöründe Model 1, Model 7 ve Model 8 görülmemiştir.

Tablo 6: Metal Eşya Sektöründeki İşletmelerin 1998-2002 Yılları Nakit Akış Profillerinin Görülme Sıklığı

	2002	2001	2000	1999	1998	TOPLAM
MODEL 1	0	0	0	0	0	0
MODEL 2	5	3	5	3	4	20
MODEL 3	0	0	2	0	0	2
MODEL 4	4	5	3	5	5	22
MODEL 5	0	1	0	0	1	2
MODEL 6	3	3	2	4	2	14
MODEL 7	0	0	0	0	0	0
MODEL 8	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	12	12	12	12	12	60

Tablo 6’da Metal Eşya Sektöründeki işletmelerin 1998-2002 yılları arasındaki Model dağılımlarının görülme sıklığı verilmiştir. Tüm yıllara bakıldığında en çok tekrarlanan Model 4 (büyüyen işletme modeli) olmuştur. Model 4’ü başarılı işletme modeli olan Model 2 takip etmiştir. Model 2’de firma hem sabit varlık yatırımı için hem de borçlarını ödemek için gerekli nakdi işletme faaliyetlerinden üretebilmektedir. Üçüncü sırada en çok tekrarlanan Model 6 olmuştur.

Tekstil sektörüne ait firmaların “nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi” ile analizinin 1998-2002 yılları itibariyle nakit akış modelleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 7: Tekstil Sektöründeki İşletmelerin 1998-2002 Yılları Nakit Akış Profilleri

FİRMALAR	2002	2001	2000	1999	1998
T1	MODEL 2	MODEL 2	MODEL 4	MODEL 4	MODEL 4
T2	MODEL 4	MODEL 6	MODEL 7	MODEL 5	MODEL 3
T3	MODEL 2	MODEL 6	MODEL 4	MODEL 6	MODEL 2
T4	MODEL 4	MODEL 6	MODEL 4	MODEL 2	MODEL 4
T5	MODEL 3	MODEL 7	MODEL 7	MODEL 6	MODEL 5
T6	MODEL 6	MODEL 5	MODEL 4	MODEL 7	MODEL 4
T7	MODEL 4	MODEL 6	MODEL 4	MODEL 6	MODEL 6
T8	MODEL 2	MODEL 2	MODEL 3	MODEL 4	MODEL 4
T9	MODEL 4	MODEL 2	MODEL 3	MODEL 6	MODEL 4
T10	MODEL 2	MODEL 2	MODEL 6	MODEL 6	MODEL 6

Tablo 7’de 1998 ile 2002 yılları arasında Tekstil Sektöründeki 10 tane işletmenin hangi nakit akış modellerinde yer aldığı ve faaliyetlere göre nakit akış analizleri topluca görülmektedir. LUKSK 1998 Model 5’te, 2000 ve 2001 yıllarında Model 7’de yer almış ve 2002 yılında da Model

3'te yer almıştır. OKANT 1999 yılında Model 7'de, 2001 yılında Model 5'te, 2002 yılında Model 6'da, 1998 ve 2000 yılında ise Model 4'te yer almıştır. DERİM 1998 yılında Model 3'te 1999 yılında Model 5'te, 2000 yılında Model 7'de, 2001 yılında Model 6'da, 2002 yılında ise Model 4'te yer almıştır. YUNSA 1998, 1999 ve 2000 yıllarında Model 6'ya, 2001 ve 2002 yıllarında ise Model 2'ye uyumlu görülmektedir. BOSSA 1998, 1999 ve 2000 yıllarında Model 4'e, 2001 ve 2002 yıllarında ise Model 2'ye uyumlu görülmektedir. 2000 yılında SNPAM, SONME Model 3 işletme profilinde yer almıştır. Çalışılan yıllarda Model 1'e ve Model 8'e uyumlu firma görülmemiştir.

Tablo 8: Tekstil Sektöründeki İşletmelerin 1998-2002 Yılları Nakit Akış Profillerinin Görülme Sıklığı

	2002	2001	2000	1999	1998	Toplam
Model 1	0	0	0	0	0	0
Model 2	4	4	0	1	1	10
Model 3	1	0	2	0	1	4
Model 4	4	0	5	2	5	16
Model 5	0	1	0	1	1	3
Model 6	1	4	1	5	2	13
Model 7	0	1	2	1	0	4
Model 8	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	10	10	10	10	10	50

Tablo 8'da 1998-2002 yıllarında Tekstil sektöründeki firmaların nakit akış profilleri gösterilmiştir. Sektörde en çok rastlanan Model 4 olmuştur. İkinci sırada Model 6 ve üçüncü sırada Model 2 görülmektedir. Bu sektörde çalışılan yıllar içerisinde Model 3 ve Model 7 dörder kez, Model 5 üç kez görülmüştür. Tekstil sektöründe nakit akış profili Model 1'e ve Model 8'e uyumlu işletme tespit edilmemiştir.

5.3. İşletmelerin Performans ve Nakit Profillerinin Karşılaştırılması

Tablo 9'da Metal Eşya sektöründeki firmalarda TOPSIS'e göre belirlenen performans sıralamaları ile nakit akış profiline göre oluşan modelleri görülmektedir.

Tablo 9: 1998-2002 Yılları Metal Eşya Sektöründeki İşletmelerin TOPSIS Performans Sıralamaları ve Nakit Akış Profilleri

Sıralama	2002	Model	2001	Model	2000	Model	1999	Model	1998	Model
1	M12	4	M2	4	M8	4	M2	4	M2	4
2	M2	4	M11	4	M12	3	M8	4	M12	4
3	M11	4	M12	6	M11	4	M12	6	M8	2
4	M3	6	M1	4	M2	6	M1	4	M3	4
5	M1	2	M10	4	M3	6	M3	6	M11	6
6	M7	2	M6	2	M1	2	M4	2	M10	4
7	M10	6	M7	2	M5	4	M10	4	M1	2
8	M6	2	M4	2	M10	2	M7	2	M4	2
9	M4	4	M5	4	M7	2	M5	4	M6	6
10	M5	2	M9	5	M4	2	M6	6	M9	5
11	M9	2	M3	6	M6	3	M9	6	M5	4
12	M8	6	M8	6	M9	2	M11	2	M7	2

Tablo 9’da bakıldığında TOPSIS yöntemine göre belirlenen performansın yıllar itibariyle sıralamasında birinci olan firmaların hepsi ikinci olan firmalarda 4 yılda nakit akış profili büyüyen işletme modelinde (Model 4) olduğu görülmüştür. Büyüyen işletme profilinde firmalar sabit varlıklara yatırım yapmaktadırlar. Bu yatırımın finansmanını ise işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla tüm yıllarda en başarılı firmalar büyüyen işletmeler arasından çıkmıştır. İlginç olan 2000 yılında performans sıralamasında 2. Sırada yer alan VESTL nakit akış profilinde Model 3’te yer almıştır. Model 3’te firmalar finansmandan kaynaklanan borçlarını hem işletme faaliyetlerinden elde ettikleri nakit girişlerinden hem de sabit varlık satışından elde ettikleri nakit girişlerinden ödemektedirler. VESTL 2000 yılında yeniden yapılanmaya gitmiştir. Bu durum 2001 yılında hem işletme faaliyetleri için hem de sabit varlık alımları için gerekli nakit ihtiyacını finansman faaliyetlerindeki nakit girişlerinden sağladığı anlaşılmaktadır. 2001 yılı Türkiye’de ekonomik krizin yaşandığı yıl olmuştur. Bu yıldaki değerler bu krizden etkilenmiş olarak başarılı

işletme Modelinin (Model 2) TOPSIS sıralamasıyla örtüşmediği görülmüştür. Performans sıralamasında son sıralarda yer FROTO 2001 ve 2002 yıllarında nakit akış profili Model 6'da yer almıştır. Son sırada yer alan diğer firmalar nakit profili Model 2'de yer almıştır.

Yıllar itibariyle en başarılı işletme olan Arçelik'in nakit akış profili 2002, 2001, 1999 ve 1998 yıllarında nakit akış profili Model 4 olarak gerçekleşirken, 2000 yılında model 6 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle en başarısız işletme olan Makina Takım Endüstrisi nakit akış profili ise 2002 ve 2000, yıllarında Model 2; 2001 ve 1998 yıllarında Model 5; 1999 yılında ise Model 6 olarak gerçekleşmiştir.

FROTO 2000 yılındaki nakit akış profili Model 4 iken 2001 ve 2002 yılında Model 6 olarak gerçekleşmiştir. Firma 2000 yılında büyümeye gitmiş bu büyümeyi işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden sağladığı nakitlerle gerçekleştirmiştir. Ekonomide yaşanan 2001 yılındaki kriz yüzünden beklenen performansı gösterememesinden dolayı hem işletme hem de yatırım faaliyetleri için gerekli nakdi finansman faaliyetlerinden elde ettiği nakit girişleriyle karşılamak zorunda kalmıştır. Bu süreç 2002 yılında da devam etmiştir.

TOASO 1998 yılında hem işletme hem de yatırım faaliyetleri için gerekli nakit ihtiyacını finansman faaliyetlerinden karşılama yoluna gitmiştir (Model 6). Firma 1999 yılında performans sıralamasında en kötü işletme olmasına rağmen işletme faaliyetlerinden elde ettiği nakit hem yatırım hem de finansman faaliyetleri için gerekli nakit ihtiyacını karşılamıştır (Model 2). Bu durum firmayı 2000 yılında 3. Sıraya taşımıştır.

EGEEN 1998 ve 1999 yıllarında finansman faaliyetlerinden hem yatırım hem de işletme faaliyetleri için gerekli nakit ihtiyacını karşılamıştır. Böylece firma küçülmeye gitmiştir. 2000 yılında finansman faaliyetleri için gerekli nakit ihtiyacını işletme faaliyetlerinden ve duran varlık satışlarından sağlamıştır. Firma yeniden yapılanmaya gitmiş bu karar firmanın performansını artırmasına neden olmuştur.

FMIZP tüm yıllarda nakit akış profili Model 2'ye uygun çıkmıştır. Model 2'de firmalar işletme faaliyetlerinden elde ettikleri nakit ile hem

yatırımlarını artırmaktadırlar hem de finansman faaliyetleri için ihtiyaç duyulan nakit karşılayabilmektedirler. Bu modeldeki firmalar başarılı işletme kategorisinde değerlendirilmektedir. Böyle olmakla birlikte FMIZP performans sıralamasında orta sıralarda yer almıştır.

Tablo 10: 1998-2002 Yılları Tekstil Sektöründeki İşletmelerin TOPSIS Performans Sıralamaları ve Nakit Akış Profilleri

Sıralama	2002	Model	2001	Model	2000	Model	1999	Model	1998	Model
1	T1	2	T3	6	T3	4	T1	4	T1	4
2	T3	2	T1	2	T1	4	T10	6	T3	2
3	T7	4	T9	2	T4	4	T4	2	T10	6
4	T4	4	T10	2	T9	3	T8	4	T4	4
5	T10	2	T8	2	T8	3	T2	5	T2	3
6	T9	4	T4	6	T6	4	T6	7	T7	6
7	T8	2	T7	6	T2	7	T5	6	T8	4
8	T5	3	T6	5	T10	6	T9	6	T5	5
9	T6	6	T2	6	T7	4	T3	6	T9	4
10	T2	4	T5	7	T5	7	T7	6	T6	4

Tablo 10'da Tekstil sektöründeki firmaların TOPSIS'e göre belirlenen performans sıralamaları ile nakit akış profiline göre oluşan modelleri görülmektedir. TOPSIS'e göre belirlenen performans sıralamalarında ilk sırada yer alan firmaların üçü Model 4'de yer alırken diğer ikisi de Model 2'de ve Model 6'da yer almıştır. Performans sıralamasında 2. Sırada olan firmaların üçü Model 2'de diğer ikisi de Model 4 ve Model 6'da yer almıştır.

Performans sıralamasında ikinci sırada olan firmaların üçü 2. Model'de yer alırken ikisi Model 4 ve Model 6'da yer almıştır. Başarılı işletmelerin daha çok 2. Modelde yer aldığı çalışmalarda ifade edilmiştir. Performans sıralamasında 2. sırada olan firmaların üçünün Model 2'de yer alması önceki çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Ayrıca sıralamada en düşük performans gösteren firmalar arasında Model 4 ve Model 6'nın görülmesi de pek rastlanan bir durum değildir.

BOSSA performans sıralamasında 1998, 1999 ve 2002 yıllarında ilk sırada 2000 ve 2001 yılında ikinci sırada yer almıştır. Bu haliyle

çalışılan yıllarda tekstil sektöründe en başarılı işletme BOSSA'dır. 1998, 1999 ve 2000 yıllarında nakit akış profili Model 4 ile uyumluyken, 2001 ve 2002 yıllarında Model 2 ile uyumlu çıkmıştır. Dolayısıyla firma 1998, 1999 ve 2000'li yıllarda nakit akış profillerinden büyüyen işletme modelinde görülmektedir. 2001 ve 2002 yıllarında ise başarılı işletme profili olan Model 2'de yer almıştır. BOSSA kriz yılında da hem performans olarak hem de nakit akış profili olarak başarılı bir işletmedir.

KORDS 1998 yılında performans sıralamasında 2. sıradadır. Nakit akış profilinde de başarılı işletme modeli olan Model 2 de yer almıştır. 1999 yılında performans sıralamasında 9. sıraya gerilemiş Model 6'da yer almıştır. 2000 yılında performans sıralamasında ilk sıraya yükselmiştir 2001 yılında bu başarısını devam etmiştir. 2000 yılında Model 4'te yer alırken 2001 yılında ise Model 6'da yer almıştır. KORDS 1998-2002 yıllarında nakit akış profillerine bakıldığında işletme sürekli büyüme modellerinde yer almıştır. Böyle olmakla birlikte başarılı bir üretim satış politikalarıyla da performansını üst sıralara taşımıştır. Özellikle kriz yılında hem büyümesini gerçekleştirirken hem de performans sıralamasında ilk sıradadır. Çünkü Model 6'da işletme faaliyetlerinden ve yatırım faaliyetlerinde nakit çıkışı gerçekleşirken finansman faaliyetlerinden nakit girişi sağlanmaktadır. Dolayısıyla büyümeye giden bir işletmenin performans sıralamasında ilk sırada yer alması diğer çalışmalarda da rastlanmayan bir durumdur.

YUNSA 1998 ve 1999 yıllarında performans sıralamasında ilk üçün içindeyken 2000 yılında 8. sıraya gerilemiştir. 2001 yılında 4. sırada 2002 yılında 5. sırada yer almıştır. Firma ilk üç yıl nakit akış profili Model 6 ile uyumludur. Bu da firmanın yatırıma ağırlık verdiğini göstermektedir. Ekonomik krizin yaşandığı (2001) yılda firma 4. sıraya yükselmiş olup nakit akış modeli olarak da başarılı işletme profilinde yer almıştır. 2002 yılında da firma nakit akış profili başarılı işletme modelinde görülmektedir.

Böyle olmakla birlikte son sırada yer alan LUKSK'ün 2000 ve 2001 yıllarında Model 7'de bulunması önceki çalışmalarda elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Model 7'de firma nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla sabit varlıklarını satma yoluna gitmiştir. Bu durumda da

firmanın performansı oldukça düşük çıkmıştır. Bu durumun 2000 ile 2001 yıllarında görülmesi ekonomik krizin etkisini tekstil sektöründeki etkisini gösterir.

6. Sonuç ve Değerlendirme

İşletmeler açısından finansal performans göstergelerinden biri kârdır. Kar içerisinde gerçekleşmiş ama henüz nakde dönüşmemiş unsurlarla birlikte nakit değerler de barındırır. Henüz nakde dönüşmemiş unsurlar işletmeler açısından tahsil edilememe riski taşımakla birlikte yöneticilerin karı olduğundan farklı göstermek için manipüle edebilecekleri bir alan olarak da görülmektedir. Dolayısıyla karın içerisindeki nakit unsurlar karın kalitesini gösteren deliller olarak kabul edilir olmuştur.

Nakit ve nakde eşdeğer varlıklar işletmenin en likit ve en hayati varlığıdır. İşletmelerin bu nakit değerleri ve nakit üretme kabiliyetleri finansal tablo kullanıcılarının önemsedikleri bir durumdur. Çünkü işletmelerin nakit ve nakit benzeri varlıkları tahakkuk esasına dayalı varlıklarına nispeten daha az manipüle edilebilirler. Dolayısıyla finansal tablo kullanıcıları açısından işletmeyle ilgili alınacak kararlar da nakit akış bilgileri hayati bir öneme sahiptir.

İşletmeler faaliyetlerini devam ettirebilmeleri, süresi gelen yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için nakde ihtiyaç duyar. İşletmeler yalnızca, günlük olağan faaliyetlerini devam ettirmek ve yükümlülüklerini karşılamak için nakde gereksinim duymazlar. Aynı zamanda yatırım yapmak, beklenmeyen iş fırsatları ve olağanüstü durumlarda ortaya çıkan ödemeler için de nakde gereksinim duyarlar. İşletmelerin gereksinim duydukları bu nakdi, esas (işletme) faaliyetlerinden elde etmesi önemli bir performans göstergesi olarak kabul edilmektedir. Böyle olmakla birlikte işletmeler nakit ihtiyaçlarını yatırım ve finansman faaliyetlerinden de üretebilmektedirler.

İşletmenin kârlılığını ve finansal performansını finansal durum ve kar zarar tablosu ile analiz etmek mümkündür. Fakat finansal durum ve kar zarar tablosu tahakkuk esasına göre hazırlanması karar alan taraflar için yeterli düzeyde bilgileri verememektedir. Nakit akış tablosu ise, işletmenin elde ettiği nakit akışlarının faaliyetlere göre

kaynaklarını ve kullanımlarını ve borç ödeme potansiyelini göstermesi gibi nedenlerle işletme hakkında yetersiz bilgi akışını gidermesinden önemli bir konuma sahiptir.

Nakit akım tablosu üç bölümden oluşmaktadır. Bu üç bölüm de 8 farklı profilde gerçekleşmektedir. Bu sekiz farklı profilin işletmelerin ekonomik durumları hakkında ipuçları verip vermediği konusunda araştırmalar yapılmaktadır. Çalışmamızda sekiz farklı formla işletmelerin performansları arasında ipuçları aranmaya çalışılmıştır.

Çalışmada BİST'te kayıtlı olan Metal Eşya sektörüne ait 12 ve Tekstil sektörüne ait 10 tane olmak üzere toplamda 22 tane işletme analize tabi tutulmuştur. Çalışmada yer alan firmaların 1998-2002 yılları arasındaki 5 yıllık dönemin finansal durum, kar zarar tablosu ve bu 22 işletmenin endirekt yönetime göre hazırladığımız nakit akış tablosu kullanılmıştır.

Çalışmada her sektördeki işletmeler TOPSIS yöntemine göre analiz edilip, elde edilen performans sonuçlarına göre kendi aralarında başarı sıralamaları oluşturulmuştur. Ayrıca işletmelerin nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemine göre analiz edilip Nakit Akış Profilleri tespit edilmiştir. Böylece ülkemizde yaşanan ekonomik kriz yıllarında iki ayrı sektörde yer alan işletmelerin performansları ve nakit akım profilleri karşılaştırılmıştır.

Çalışılan yıllarda her iki sektörde profillerden en çok rastlanan Model 4 (38 kez), Model 2 (30 kez) ve Model 6 (27 kez) olmuştur. Çalışmada elde edilen bu sonuçlar Aktaş ve Karğın (2012) ve Kısakürek vd., (2019) benzer sonuçlardır. Tüfekçi ve Karaca (2019), Aktaş ve Karğın çalışmalarında Model 2 daha çok rastlamışlardır. Hem Metal Eşya hem de tekstil sektöründe en çok rastlanan Model 4 olmuştur. Her iki sektörde de hiç rastlanmayan Model 1 ve Model 8 olmuştur. Model 7 sadece Metal Eşya Sektöründe hiç görülmemiştir.

Çalışılan yıllarda kullanılan değişkenlerle Metal Eşya Sektöründe en çok başarılı olan Arçelik (3 yıl) olurken Tekstil Sektöründe Bossa (3 yıl) olmuştur. Sektörlerde başarı sıralamasında en altta olan işletmeler ise Metal Eşya sektöründe Froto (2 yıl) olurken Tekstil Sektöründe Lüks (2 yıl) olmuştur.

Her iki sektörde en başarılı işletmelerde en çok Model 4 (8 kez)'e rastlanmıştır. Başarılı olan işletmelerden sektörlerine göre nakit akış profilleri Metal Eşya Sektöründe hepsi Model 4'e, Tekstil Sektöründe ise üçü Model 4'e uyumlu çıkmıştır. Başarı sıralamasında en altta olan işletmelerde nakit akış profillerinden en çok Model 6'ya (3 kez) ve Model 2'ye (3 kez) rastlanmıştır. Metal Eşya Sektöründe Model 2 (3 kez), Model 6 (2 kez) Tekstil Sektöründe ise Model 6 (1 kez) olmakla birlikte Model 2 ve Model 7'ye (2'şer kez) rastlanmıştır.

Çalışmamızda başarılı işletmeler büyüyen işletme profili olan Model 4 en çok rastlanan model olmuştur. Performans sıralamasında en altta olan işletmeler de ise başarılı işletmelerde görülmesi beklenen Model 2 ve hızlı büyüyen işletmeler için ön görülen Model 6 tespit edilmiştir. Bu durumun kriz yıllarına özgün olabileceği ifade edilebilir. Çünkü hem Model 2 hem de Model 6 başarılı işletmelerde görülen modellerdir. Bu durum literatürle örtüşmemektedir. Ekonomik krizlerin olmadığı yıllarda farklı sonuçlar elde edilebilir. İşletmelerin performanslarıyla nakit profilleri arasındaki ilişki daha uzun yıllar kullanılarak korelasyon ve regresyon analizleriyle incelenebilir.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde BİİBFAD Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Gösterdikleri yoğun ilgi ve emeklerinde dolayı BİİBFAD Dergisi Editör Kurulu'na ve sağladıkları katkılarında dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Aktaş, R. K., & Karğın, M. (2012). Nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi ile işletmelerin nakit akış profillerinin incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (56), 101-118.
- Başar, A. B., & Azgın, N. (2016). İşletme performansının ölçülmesinde nakit akış analizlerinin esasları ve Borsa İstanbul perakende sektöründe bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (23), 779- 804.

- Baskan, T. D., & Dozen, B. (2019). Türkiye muhasebe standartlarına göre işletmelerin nakit akış profillerinin BİST 100 Endeksi üzerinde analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3347-3357.
- Bruwer, B. W. S., & Hamman, W. D. (2005). Cash flow patterns in listed South African industrial companies. *Meditari Accountancy Research*, 13 (1), 1-17.
- Çil Koçyiğit, S., Senemoğlu, P., & Dursun Temiz, T. N. (2021). Nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli ve oran analizi ile nakit akış profili analizi: Özel bir sağlık grubu uygulaması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14 (3), 1163- 1191.
- Gup, B. E., Samson W. D., Dugan M. T., Kim M. J. & Jittrapanun, T. (1993). An analysis of patterns from the statement of cash flows. *Financial Practice and Education*, 3(2), 73-79.
- Hatunoğlu, Z., Satır, H., & Yaşar, F. (2019). Katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının değerlendirilmesi: ENTROPİ ve TOPSİS yöntemleri ile uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 613-639.
- İpçi, M., & Kısakürek, M. M. (2009). İşletme faaliyet nakit akımlarının tahmini üzerine İMKB'de uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 8 (27), 1-22.
- Karadeniz, E. (2017). Halka açık konaklama işletmelerinin nakit akış profillerinin analizi: Uluslararası bir karşılaştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (3), 167-185.
- Karğın, M. & Aktaş, R. (2011). Türkiye muhasebe standartlarına göre raporlanmış nakit akış tablosu ve analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (52), 1-24.
- Kısakürek, M. M., & Demir, M. (2006). Nakit akım tablosunun hazırlanmasında direkt-endirekt yöntem tartışması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 30, 201-209.

- Kısakürek, M. M., & Ayarlıoğlu, M. A. (2007). Endirekt yöntemle göre nakit akım tablosunun hazırlanması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 193-213.
- Kısakürek, M., Arslan, R., & Tüfekçi, M. (2019). Nakit Akış Modelleri ve Analizi: BİST’te Faaliyette Bulunan Tekstil Sektöründe Bir Uygulama. 9th SCF International Conference on “The Future of European Union and Turkey-EU Relations. Yayınlanmış Bildiri, Kahramanmaraş.
- Orhan, A., & Başar, A. B. (2015). İşletmelerde nakit akış profilleri ve analizi: BİST 100 işletmeleri üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 8 (2), 107-122.
- Ömürbek, N., Karaatlı, M., & Yetim, T. (2014). Analitik hiyerarşi sürecine dayalı TOPSIS ve vikor yöntemleri ile ADİM üniversitelerinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı, 189-207.
- Sakarya, Ş., & Akkuş, H. T. (2015). Finansal performansın ölçülmesinde geleneksel oranlar ile nakit akım oranlarının karşılaştırmalı analizi: BİST çimento şirketleri üzerine topsis yöntemi ile bir uygulama. *AKÜ İİBF Dergisi*, 17 (1), 109-123.
- Tüfekçi, B., & Karaca, S. S. (2019). İşletmelerin nakit akış profillerinin analizi: Uluslararası bir karşılaştırma. *Ekonomi & Siyaset Özel Sayısı*, 157-180.
- Uygurtürk, H., & Vargün, H. (2018). Nakit akışı ile kârlılık arasındaki ilişki: Taşıt araçları sektörü üzerine bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (3), 705-727.
- Yayar, R., & Baykara, H. V. (2012). TOPSIS Yöntemi ile katılım bankalarının etkinliği ve verimliliği üzerine bir uygulama. *Business and Economics Research Journal*, 3 (4), 21-42.
- Yıldırım, F., Ilgaz Yıldırım, B., & Alkaya, S. (2016). Finansal tablolar analizinde nakit akış rasyoları: taş ve toprağa dayalı sanayi sektöründe bir uygulama. *International Journal of Innovative Research in Education*, 3 (1), 10-18.

Yılmaz, M.K. ve İçten, O., (2018). Borsa İstanbul'da işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklıklarının nakit akım odaklı finansal performans analizi (2007- 2016). *Finansal Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 55(635), 73-87.

Comparison of Cash Flow Profiles and Financial Performances of Companies in the Period of Financial Crisis: A Research in BIST

Extended Abstract

Purpose and Motivation

In today's conditions, it is critical for every business to recognize to recognize its strengths and weaknesses at least as much as its competitors to survive and achieve its goals. An important part of the data that will help the business to recognize itself is obtained from the financial statements produced in the accounting process.

Better information about the current situation of the business can be obtained by using the cash flow statement prepared on the basis of cash in addition to the financial statements prepared on an accrual basis. It will also make important contributions to the prediction of the current and future performance of the enterprise Information such as the change in the enterprise's net assets, ability to meet financial obligations on time, its liquidity capacity and the amount and timing of cash flows are presented to the relevant parties by the cash flow statement. Better results can be obtained by using the cash flow statement related to the decisions about the business together with other financial statements. From this point of view, cash flow information, along with other financial information, has a great importance in taking important decisions in businesses. Therefore, businesses that want to continue their existence and profitability should give the necessary importance to managing and analysing cash flows.

The aim of this study is to analyze "Metal Goods, Machinery, Electrical Equipment and Transportation Vehicles" and "Textile, Clothing and Leather" in the years of economic crisis 1998-2002. It compares and interprets the cash flow profiles profiles of the

companies operating in the sectors and the financial performances calculated with TOPSIS.

Methodology

The cash flow statement consists of three parts. These three parts take place in 8 different profiles. Research is being conducted on whether these eight different profiles give clues about the economic status of businesses. This study searched the clues between the enterprises' performances in eight different forms.

In the study, a total of 22 companies, 12 of which belong to the Metal Goods sector and 10 of which belong to the Textile sector, registered in BIST, were analyzed. The financial position, profit and loss statements of the companies included in the study for the five years period between 1998-2002 and the cash flow statements of these 22 businesses that we prepared according to the indirect method were used.

In the study, businesses in each sector were analyzed according to the TOPSIS method, and success rankings were created among themselves according to the performance results obtained. In addition, the cash flows of the companies were analyzed according to the activities method, and the Cash Flow Profiles were determined. Thus, the performances and cash flow profiles of enterprises in two different sectors during the economic crisis years in our country were compared.

Results and Discussion

In the years worked, Model 4 (38 times), Model 2 (30 times), and Model 6 (27 times) were the most common profiles in both sectors. These results obtained in the study are similar to Aktaş and Karğın (2012) and Kısakürek et al., (2019). Tüfekçi and Karaca (2019) found Model 2 more frequently in the studies of Aktaş and Karğ. Model 4 was the most common in both the Metal Goods and the textile industry. There have been Model 1 and Model 8, which have never been seen in both sectors. The Model 7 has never been seen only in the Metal Goods Industry.

With the variables used in the years worked, Arçelik (3 years) was the most successful in the Metal Goods Industry, while Bossa was (3

years) in the Textile Industry. The embroidery, at the bottom of the success ranking in the sectors, was Froto (2 years) in the Metal Goods sector, while Luxury (2 years) in the Textile Sector.

Model 4 (8 times) was found the most in the most successful businesses in both sectors. Cash flow profiles of successful businesses according to their sectors were compatible with Model 4 in the Metal Goods Sector, and three in the Textile Sector. Among the cash flow profiles, Model 6 (3 times) and Model 2 (3 times) were found the most in the companies at the bottom of the success ranking. Model 2 (3 times), Model 6 (2 times) in the Metal Goods Industry, and Model 6 (1 time) in the Textile Industry, Model 2, and Model 7 (2 each) were encountered.

Conclusion

Successful businesses in the study, the growing business profile, Model 4 was the most common model. Model 2, expected to be seen in successful businesses, and Model 6, predicted for fast-growing businesses, have been determined in the companies at the bottom of the performance ranking. It can be stated that this situation may be unique to the crisis years. Because both Model 2 and Model 6 are models seen in successful businesses. This situation is not in line with the literature. Different results can be obtained in years without economic crises. The relationship between the performances of businesses and their cash profiles can be examined using correlation and regression analyzes for many years.

